

<30.01.2024>

Lausuntopyyntö 12.12.2023, Diaarinumero VN/27452/2020

Kaustisen kunnan lausunto Työryhmän mietinnöstä julkisuuslain ajantasaistamisesta

Kaustisen kunta lausuntonaan Oikeusministeriön lausuntopyyntöön julkisuuslain ajan tasaistamista valmistelleen työryhmän mietinnöstä toteaa seuraavaa:

Huomionne yleisperusteluista sekä suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys -jaksosta (mietinnön jaksot 2 - 5 ja 10)?

Kaustisen kunta pitää julkisuusperiaatteen toteuttamista sekä avoimuuden lisäämistä tärkeänä ja olennaisena osana avointa ja demokraattista yhteiskuntajärjestystä. Kunta suhtautuu mietintöön julkisuuslain uudistuksesta kokonaisuutena positiivisesti, sillä mietinnössä on huomioitu hyvin nykyisen julkisuuslain päivitystarpeet sekä myös ongelmakohtat. Joskin nykyinen julkisuuslaki on ollut melko toimiva. Kaustisen kunta toteaa kuitenkin, että on välttämättömänä arvioida myös nykyisen julkisuuslain 24 §:n mukaisia salassapitoperusteita yhtäaikaisesti julkisuuslain uudistamisen yhteydessä.

Mietintö kaipaisi kuitenkin vielä tarkentamista soveltamisalan laajentamisen osalta. Mikäli mietinnön ehdotus uudeksi julkisuuslaiksi hyväksyttäisiin sellaisenaan, aiheutuisi siitä tulkintaongelmia, mitkä yhteisöt ovat julkisuuslain sääntelyn piirissä ja mitkä eivät. Asiaa on perusteltu hyvin mietinnön eriävissä mielipiteissä.

Miten arvioitte vaikutuksia, joita seuraa mietinnössä ehdotetun julkisuuslain soveltamisalan laajentamisesta julkisen hallintotehtävän hoitamiseen kokonaisuudessaan? Onko mietinnössä jäänyt tältä osin tunnistamatta joitakin erityisiä vaikutuksia, jotka liittyvät organisaationne erityispiirteisiin?

Työryhmä esittää kohdassa 2.24. Julkisten varojen käyttö: Julkisuuslaissa ei määritelty julkisten varojen käytön käsitettä tai sidonnaisuutta siihen, kuka niitä käyttää, miten niitä käytetään tai minkälaisen prosessin osana julkisia varoja käytetään.

Mikäli kaikki julkisten varojen käyttö tulee julkisuuslain piiriin, se ei missään tapauksessa saa aiheuttaa kunnille tai sen tytäryhtiöille lisävelvoitteita esim. kaupallisiin tarkoituksiin pyydettäviä usean vuoden kaikkien hankintoihin liittyvien tietojen toimittamista jossain tietyssä muodossa. Tällaisia tietoja pyydetessä pitäisi riittää se tieto, mitä kunnilta tai sen tytäryhtiöiltä on saatavana automaattisesti ilman suurta lisätyötä, eikä esim. tietopyytäjän edellyttämällä tavalla, jollaisia on viime aikoina kunnille tullut, ja tästä on aiheutunut paljon käsin tehtävää lisätyötä tietojen muokkaamiseksi haluttuun muotoon.

Tietopyyntöjen osalta tulee tarkentaa milloin voi kieltäytyä tietopyynnöstä kohtuuttomuuden perusteella. Milloin tiedot tulee toimittaa kysyjän pyytämässä

muodossa, vaikka niitä ei automaattisesti olisi sillä tavoin satavilla ja se vaatisi paljon ylimääräistä työtä.

Jokainen viranomainen olisi velvoitettu nimeämään henkilöstään asiantuntijan, jonka tehtävänä olisi antaa viranomaisen henkilöstölle neuvontaa julkisuuslain soveltamisesta sekä edistää julkisuusperiaatteen toteutumista. Tämä olisi jälleen uusi velvollisuus kunnille ja lisää kuntien tehtäviä sekä koulutustarvetta. Pienissä organisaatioissa on jo nyt henkilöstöresursseista pulaa, eikä kuntien tehtäviä tulisi enää lisätä.

Miten arvioitte vaikutuksia, joita seuraa mietinnössä ehdotetun julkisuuslain soveltamisalan laajentamisesta julkisyhteisön määräysvallassa oleviin yhteisöihin ja säätiöihin? Onko mietinnössä jäänyt tältä osin tunnistamatta joitakin erityisiä vaikutuksia, jotka liittyvät organisaationne erityispiirteisiin?

Julkisuuslain ulottaminen esim. kuntien tytäryhtiöihin aiheuttaa varsinkin pienille tytäryhtiöille uusia kuluja, koska heillä ei välttämättä ole käytössään asiahallintajärjestelmiä, joiden diaareista esim. vaadittaisiin annettavaksi tietoa saapuneista asiakirjoista. Tämä aiheuttaisi väistämättä lisähankintoja sekä lisätyötä heille sekä mahdollisesti myös lisäresurssitarvetta sekä rahalliseen että henkilöresurssiin, jotta mahdolliset laajat tietopyynnöt pystytäisiin toteuttamaan. Tytäryhtiöissä usein työskentelee vain ainoana työntekijänä toimitusjohtaja, joka vastaa yhtiön kaikista asioista, eikä yhtiöllä ole varoja muiden työntekijöiden palkkaamiseen. Tämä julkisuuslain ulottaminen tytäryhtiöihin aiheuttaisi kohtuutonta rasitusta heille. Tätä kohtaa julkisuuslaista tulisi vielä miettiä uudelleen ja tarkentaa aiemmin mainittua kohtaa oikeudesta kieltäytyä tietopyynnöstä kohtuuttomuuteen vedoten.

Hallintomenettelyllisten vaatimusten tuominen yksityisoikeudellisten yhteisöjen piiriin aiheuttaa turhaa kuormitusta ja epäselvyyttä.

Kuntakonserniin kuuluvien yhteisöjen läpinäkyvyyteen mahdollista vaikuttaa muilla perustuslain tarkoittaman kunnallisen itsehallinnon, toiminnan tehokkuuden ja julkisuusperiaatteen paremmin yhdistävillä tavoilla esimerkiksi omistajaohjaussääntelyn kehittämismahdollisuuksia toiminnan läpinäkyvyyden edistämiseksi tulisi tarkemmin selvittää. Jo tälläkin hetkellä on ollut mahdollista saada tytäryhtiöitä koskevia julkisia tietoja pyytämällä niitä kunnalta siltä osin, kun ne on kunnalle luovutettu.

Minkälaisia erilaisia turvallisuuteen liittyviä vaikutuksia arvioitte mietinnössä ehdotetulla julkisuuslain soveltamisalan laajentamisella olevan? Ovatko voimassa olevan julkisuuslain salassapitoperusteet riittävät suojaamaan tietoja, joita on ehdotuksen mukaan soveltamisalan piiriin uutena tai laajemmin tulevien toimijoiden hallussa? Onko organisaatiollanne hallussa tietoja, joiden salassapito olisi välttämätöntä esimerkiksi turvallisuusnäkökohtien vuoksi eikä niiden salassapito ole mahdollista voimassa olevassa laissa tai erityislaeissa säädettyjen salassapitoperusteiden perusteella?

Nykyisen julkisuuslain salassapitoperusteet ovat kansallisen turvallisuuden kannalta riittämättömät. myös salassapitoperusteet tulee ehdottomasti päivittää ajantasaisiksi julkisuuslain uudistamisen yhteydessä.

Salassapitoperusteet tulisi myös selvyyden vuoksi määritellä mahdollisimman pitkälti yleislaissa.

On tärkeää suojata paitsi ns. kriittistä infrastruktuuria, mutta myös päivittäisten palvelujen tuotannossa käytettävää infrastruktuuria. Esimerkiksi myös pohjapiirustukset,

rakennuspiirustukset jne. vastaavat seikat tulisi voida salata, mikäli niillä on merkitystä turvallisuuden kannalta.

Olisiko muilla kuin lain soveltamisalaa laajentavilla ehdotuksilla organisaatione näkökulmasta turvallisuusvaikutuksia ja minkälaisia nämä vaikutukset olisivat?

Turvallisuus tulee huomioida julkisuuslain uudistuksessa siten, että tiedon luovuttamisesta voisi kieltäytyä, jos kunta kokee sen jollakin tavalla vahingoittavan sen turvallisuutta.

Huomionne luvuittain lakiehdotukseen ja sitä koskeviin säännöskohtaisiin perusteluihin?

Luku 1

Viranhaltijoiden välisen mielipiteidenvaihto tulee säilyttää julkisuuslain ulkopuolella, koska se on välttämätöntä viranomaisen toiminnan turvaamiseksi. Eikä tietoja tulisi tältä osin pitäisi velvoittaa luovuttamaan.

Ehdotetun julkisuuslain 6 §:n 4 momentin 5 kohdan viittaus julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain 21 §:n 1 momentin 2 - 5 kohdissa tarkoitettuihin perusteisiin on selkeämpi kuin nykyisen julkisuuslain 5 §:n 4 momentin viittaus arkistolainsäädäntöön. Arkistolain uudistusta tulisi kuitenkin viedä samaan aikaan eteenpäin julkisuuslain uudistuksen kanssa, jotta niiden välille ei jää ristiriitoja. Samoin tulee ottaa huomioon uudistuksessa myös laki yksityisyyden suojasta työelämässä (759/2004), jottei näiden kahden lain välille jää ristiriitoja.

Luku 2

Kaustisen kunnan mielestä tulisi pohtia, miten ilmoittajansuoja toteutuisi parhaimmalla mahdollisella tavalla esim. rikosasioissa, jotta ei syntyisi tilanne, missä esim. mahdollinen todistaja ei uskalla todistaa rikoksentekeijää vastaan.

Luku 3

Esitykseen on otettu uusi säännön, jonka nojalla viranomainen voisi kieltäytyä tiedon antamisesta. Jos tietopyynnön toteuttaminen edellyttäisi lain tarkoitus huomioiden ilmeisen kohtuuttomia toimia. Tätä kohtaa tulisi täsmentää siltä osin, mitä on pidettävä kohtuuttomina toimina.

Luku 4

Taloudelliset vaikutukset esim. kuntien tytäryhtiöille olisivat laajat, koska varsinkaan pienillä tytäryhtiöillä ei ole käytössään tehokkaita ja sopivia asiahallinnan järjestelmiä, jos niitä yleensä on hankittunakaan.

Julkisuuslain ulottaminen yhtiöihin vaikuttaisi ehkä myös heidän pöytäkirjakäytäntöihinsä, kuten mietinnössä mainitaan. Tätä kohtaa tuleekin vielä tarkemmin tarkastella ennen lain hyväksymistä.

Tiedonhallinta yhtiöissä lisääntyisi ja väistämättä yhtiöt joutuisivat myös tekemään tiedonhallintamallin, eikä heillä ole taloudellisia tai henkilöstöresursseja tämän laatuiseen työhön.

Luku 5

Julkisuusperiaatteen mukaisesti viranomaisen asiakirjaa voi pyytää kaikilta viranomaisilta, joiden hallussa asiakirja on. Tämä aiheuttaisi epäselvyyksiä ja vaatii ehdottomasti tarkennusta.

Luku 6

28 §: Kaustisen kunta pitää välttämättömänä salassapitoperusteiden kokonaisarviointia julkisuuslain muun uudistamisen yhteydessä. Kaustisen kunnan mielestä 1 momentin 7 kohdan salassapitoperusteita pitää laajentaa siten, että palvelujen tuottamisen kannalta olennainen infrastruktuuri pystytään suojaamaan. Tällä hetkellä esimerkiksi ns. kriittiseen infrastruktuuriin liittyvä tieto on useimmiten julkista ja kenen tahansa saatavissa ja salassapito tältä osin riittämätöntä. Kriittisen infrastruktuurin suojaaminen tällä tavoin ei myöskään rajoita tarpeettomasti kansalaisten oikeutta tietoon.

Luvut 7 - 10

Ei kommenttia.

KAUSTISEN KUNTA

Nimi
titteli

Nimi
titteli